

BAH, SCHOOL ! HOERA, SCHOOL !

Of een proeve van ervaringsleren

Ervaringsleren

Ervaringen opdoen, en er uit leren zijn niet noodzakelijk met elkaar verbonden. Iedereen doet ervaringen op, maar soms zijn aanwijzingen nodig om er uit te halen wat er uit te leren valt.

Wie uit ervaringen wil leren, moet open staan voor wat hij meemaakt. Kinderen doen dit vanzelf, maar volwassenen sluiten zich vaak af. Ervaringsleren werkt met concrete gegevens uit de situatie van de persoon, en gevoelens spelen hierbij een belangrijke rol.

Ad Erkamp omschrijft (in "Ervaringsleren. Praktijkinformatie voor vorming en onderwijs" - 1981) ervaringsleren als "het verwerven van kennis, attituden en vaardigheden over jezelf en je omgeving door eigen waarneming en deelname in concrete situaties en door systematisch nadenken daarover onder begeleiding".

De begeleiding kan er in bestaan, deze denkprocessen te stimuleren, en informatie te verstrekken die direct aanknoopt bij de ervaringen van de lerenden. Het onderbouwen van ervaringen met theorie is niet zo nodig als de doelstellingen concreet zijn, maar wel als het om inzicht in complexe samenhangen gaat.

Ervaringsleren is een heel oude vorm van onderwijs ; inzonderheid de ambachten werden op die manier geleerd. Meer en meer is onderwijs synoniem geworden van het leren door informatieoverdracht. Hierdoor komt het steeds meer los van het dagelijkse leven, en gaat steeds abstractere theorieën over de werkelijkheid verkondigen.

Geen wonder dus dat het onderwijs steeds minder aansluit bij de vragen en leerbehoeften van de leerlingen. Veel mensen herkennen zich niet meer in de aangereikte theorieën, en kunnen er niets mee aanvangen.

Vandaar dat ervaringsleren van belang is voor mensen met weinig schoolopleiding, die moeilijk denken in abstracte begrippen of algemeenheden.

Ervaringsleren is van belang bij concrete opvoedingsdoelen. Het aanleren van sociale vaardigheden, persoonlijke groei, verheldering van het eigen bestaan en de maatschappelijke situatie gaan het beste langs deze leerweg. Het gebeurt liefst in groep : de deelnemers leren met en van elkaar. Ze luisteren naar elkaars ervaringen, moedigen aan, geven kritiek en steun.

Er blijkt in onderwijskringen nogal wat reticentie om

met ervaringen van de leerlingen te gaan werken. Uitzondering hierop vormen misschien de stages, waar de afwisseling van zelf ervaren en bespreken in de klas al op een aantal scholen met succes wordt toegepast.

Toch hebben leerkrachten de neiging, de ervaringen zo zakelijk mogelijk te behandelen, en alle bespreken van gevoelens uit de weg te gaan. Dit betekent echter niet, dat men de gevoelens doet verdwijnen. Ze gaan in tegendeel een ondergronds leven leiden en beïnvloeden de leerlingen dan op een zogenaamd onverklaarbare wijze. Vaak wordt storend gedrag van leerlingen "ongemotiveerd" genoemd, omdat de school op de onderliggende gevoelens niet wenst in te gaan.

Aangevoerde redenen hiervoor gaan vaak in de richting van "we kunnen er toch niets aan doen". Het is wel duidelijk dat leerkrachten niet alle problemen van de leerlingen kunnen oplossen. Maar dat wordt ook niet verlangd.

Als je buurman weduwnaar is geworden, kun je zijn vrouw niet weer levend maken, maar toch helpt het hem, als hij nu en dan eens mag komen praten. Het bespreekbaar maken van gevoelens maakt ze gemakkelijker te verwerken, en stimuleert het nadenken om eigen oplossingen te vinden. De relatie tussen de gesprekspartners wordt heel wat beter als men naar mekaar leert luisteren. En dat is toch ook een niet te versmaden resultaat in het huidige onderwijs !

Ervaringsleren in het beroepsonderwijs

Het vermoeden, dat kinderen die vroeger aan 13 jaar uit de basisschool naar het BVJ mochten, dit jaar wel extra gefrustreerd zouden zijn, nu ze naar het eerste obs B, of te de aanpassingsklas moesten, deed mij besluiten, in zo'n klas met de ervaringen van de kinderen te gaan werken. Ik verwachtte dus, dat ze heel wat negatieve ervaringen uit de basisschool zouden te vertellen hebben, en teleurgesteld zouden zijn omdat ze nog niet aan een beroep mochten beginnen.

Maar de zaken draaiden wel wat anders uit dan voorzien.

Eerste les :

Ik bracht "kretenkaartjes" mee, waaruit ieder er één mocht kiezen, dat hij/zij passend vond voor eigen ervaringen.

Er was een enveloppe met positieve, en een enveloppe met negatieve. (telkens meer dan er leerlingen in de klas zaten)

Ze mochten hun kaartje op een lange bristolpapieren strook kleven, en er aan toe voegen ..... omdat ..... of ..... want .....

Eerste verrassing : 7 positieve kreten, en maar 4 negatieve werden gekozen.

De stroken mochten aan het prikbord opgehangen worden,
dat er na 20 minuten zo uit zag :

[I hate school] omdat ik s'morgens vroeg uit bed moet
en s'avans vroeg in.

[Ik haat school] omdat ik niet graag naar school ga omdat
ik niet graag leer en schrijven.

[Schoolgaan is vaak saai] OMDAT IK LESSEN SOMS NIET KAN
EN DAT VIND IK NIET PLEZIERIG
(HOOR)

[Ik ga naar school omdat ik moet] WANT IK LEER NIET GRAAG

Deze negatieve kreten werden door jongens gekozen.
Dit is van de twee overige jongens :

[I ♥ school] omdat ik me anders verveel en omdat ik anders
niets bij leren kan.

[Ik zit dolgraag in de klas !] omdat de meester of jufvrouw
zeer lief zijn.

Deze zijn van de meisjes :

[Les krijgen is heerlijk !] omdat ik het leuk vind les
krijgen

[KEIHARD, die lessen !] omdat sommige les plezant

['s morgens denk ik "Hoera, ik mag naar school !"]
omdat het leuk vind op de
school.

[Les volgen is mijn liefste bezigheid !] omdat je wat kunt
bij leren.

[Ik vind hier alles interessant !] WANT IK WIL ER LATER EEN
BEROEP VAN leren.

Nu mocht ieder zijn strook hardop lezen, en hierbij bleek,
dat sommigen het moeilijk hadden, omdat de zin niet goed
gebouwd was. Door het bekijken van ver konden ze die dan
gemakkelijk verbeteren. Groeperen in negatieve en positieve
zinnen leverde geen probleem op. Ik vroeg of iemand wat
meer wilde vertellen over wat hij had opgeschreven.

Ingrid wil als eerste : ze komt graag naar school omdat
ze een beroep wil leren dat haar later van nut zal zijn,
en daarvoor heb je de lessen op school nodig.

Ik vraag, of iemand aan Ingrid een vraag wil stellen.

- Wat zou je graag willen worden ?

- "Verpleegster of verkoopster".

Hierop komen de anderen spontaan met hun toekomstplannen :
ze willen kok en bakker worden, twee meubelmakers, een
mechanicien, een machinist of truckchauffeur, een naaister,
een kapster.

Slechts één meisje weet nog niet wat ze wil worden, en

dit aanvaardden we ook. "Dat kan ook ! Er zijn veel interessante beroepen, en je zult nog wel iets vinden wat je wilt worden".

Ook de rest van de klas krijgt een blijk van goedkeuring : "Ik vind het fijn dat jullie daar al zo over nagedacht hebben !"

Het verhaal van Philippe : "Ik vind de school goed. Als ge later gaat werken, en ge weet van niets, ge kunt niet lezen of schrijven ... dat gaat niet, maar als ge nu goed werkt ....." Als ik geen werk vind mag ik mijn vader meehelpen. Hij werkt bij de post.

We hebben tot nu toe vooral positieve geluiden gehoord.

Zijn er ook tegengestelde meningen ?

Nico, zou wel willen, maar aarzelt wat.

"Je hebt recht op je mening Nico ! 't Is niet omdat iedereen hier zo hard wil studeren dat jij het recht niet hebt, je mening te uiten !

Hij vindt de school slecht, omdat hij graag naar de TV kijkt, en wegens de school vroeg naar bed wordt gestuurd. Anderzijds vindt hij ook iets goeds aan school.

Ik vind school ook slecht omdat er leraars zijn die ons uitmaken. (uitschelden)

Mevrouw D zegt dat wij "een bende beren" zijn.

"Er zijn er, die met de voeten van de juffrouw of meester spelen, en dan krijgen wij ook onder ons voeten".

De jongen die bakker wil worden vertelt : "technisch tekenen kan ik niet goed. De leraar zegt : "als ge zo goed brood zult bakken als technisch tekenen zal ik van u geen brood moeten hebben". 't Zal zeker ook allemaal vierkant brood zijn".

De klasgenoten menen dat technisch tekenen toch niets met brood te maken heeft. Maar eigenlijk voelen ze aan, dat de leraar aan iets geraakt heeft waar hij geen recht op had : de toekomstdroom van hun makker.

Hier ontstaat een soort solidariteit onder de verdrukten. Onbegrip, vernedering en bespotting van de kant van de leerkrachten doen interne tegenstellingen vaak vergeten.

Ik wil nu toch ook weten of er geen vroegere schoolervaringen kunnen verteld worden, en dit levert het enige verhaal over de lagere school op van de hele lessenreeks :

"Ik was altijd slordig, en de meester goot mijn boekentas uit. Ik was daar triestig om"

"Kwaad" en "triestig" zijn ongeveer de enige etiketten die ze op een hele gamma van gevoelens kunnen kleven. Deze jongen voelde zich eigenlijk het meest van al vernederd, omdat zijn tas werd uitgekeerd voor alle medeleerlingen. Hij meent wel, dat de straf geholpen heeft, maar dat de meester andere middelen had moeten gebruiken. Voor het belt wordt afgesproken, dat diegenen die daar iets voor voelen thuis een vrije tekst mogen schrijven of een tekening maken over een schoolervaring.

De tweede les : Alleen Ingrid blijkt een tekst te hebben geschreven, en Nico heeft een tekening gemaakt.

Ik opper, dat diegenen, die thuis niets hebben gemaakt, het nu maar moeten doen. Maar voor dat we daar aan toe komen zullen ze eerst nog een aantal verhalen mondeling kwijt moeten. Het brandt op hun tong !

Vinden ze het belangrijk om negatieve ervaringen te kunnen bespreken ? "Ja, menen ze", als er nog iemand is die zo denkt, dan kan die u een beetje helpen. Bedoelen ze, dat men samen sterker staat ? Inderdaad, maar "sommigen zijn bang datge 't gaat voortvertellen aan de leraars zelf".

Menen ze niet, dat er met leraars te praten valt ? Kan men iets onprettigs niet zeggen op een wijze die aanvaardbaar is ?

Dit gaat duidelijk nog boven hun petje.

Kunnen ze dan inzien, waarom leraars vinden dat ze lastig of onbeleefd zijn ? Maar een nieuw verhaal snoert mij de mond. Het wordt heel moeilijk, de zaak van collega's te bepleiten die zelf duidelijk het slechte voorbeeld geven.

"We hadden zwemweek, en we moesten dus twee keer zwemmen in die week. En we moesten buiten, en de juffrouw stond aan de kant hé, en natuurlijk was ze wat nat hé, en ze riep mij uit 't water en zei : "Ge moogt u gaan kleden", en ik riep "waarom ?", "Ge moet uw manieren houden, ge zijt een onbeschofterik". Ik antwoordde daar niet op en ging mij gaan kleden hé, maar ze stonden daar allemaal aan de kabinetjes, en ze wilden niet meer mee zwemmen omdat ik er uit moest".

Mijn vraag : Maar had je dat toch niet een beetje expres gedaan, van dat spatten ?" "Ja" de eerste keer niet, maar de tweede keer wel. En we moesten op onze rug zwemmen, en ze kan het zelf niet ! Ik : "Echt waar ? Denk je dat ? Ik denk dat een turnjuffrouw goed moet kunnen zwemmen". "Maar ze zou moeten mee zwemmen" Ik leg uit dat ze dan 20 u in 't water zou moeten zijn tijdens de zwemweek. Maar de leerlingen menen, dat ze dan toch één op de drie uur mee in 't water zou moeten gaan.

Een jongen : "maar onze meester loopt wel rond in zijn badpak, en hij heeft zo'n hemdje aan, zo'n wit, maar hij zwemt niet mee".

Ik wijs er op, dat er de vorige les zo veel positieve kreten aan 't bord hebben gehangen, zodat ik nu toch ook mooie verhalen verwachtte van hoe goed het op school wel is. Maar daar weten ze geen uitleg voor.

Ze gaan nu schrijven. Iedereen krijgt een groot blad, en een klein kaartje, voor de moeilijke woorden. Die zal ik dan voorschrijven. Ze weten echter niet altijd, wanneer ze een woord niet kunnen schrijven. En vaak gaan ze zo op in wat ze aan het doen zijn, dat ze aan spelling niet meer denken. Behoeftte aan expressie is er in ieder geval. Het lijkt wel of die kinderen zelden de kans krijgen zich

vrij te uiten. Er komen prachtige teksten uit. Als iedereen klaar is, mogen diegenen die willen, hun tekst aan de anderen voorlezen.

Ik besluit voor de volgende les een aantal ideeën die op aanvaardbare wijze geformuleerd zijn, te groeperen, om hiermee een nieuwjaarsbrief voor hun leraars te laten maken. Dat zou dan een soort collectieve actie kunnen zijn : wij beloven ons best te doen, maar we hopen dat u ons goed wilt behandelen in 1984 !

De derde les bracht ik volgende tekst op stencil mee :
De volgende ideeën heb ik gehaald uit wat jullie al geschreven en gezegd hebben : Wij vinden het niet plezierig als wij de lessen niet kunnen (Frank)

Lessen die we niet verstaan zijn saai. (Frank)

Wij willen goed behandeld worden, en niet zoveel straf krijgen. (Heinz)

Sommige leraars kunnen niet tegen de aanpassingsklas. (Nico)

Ze zijn al kwaad als wij in de klas komen. (Andy)

Wij maken het de leraars soms wat lastig, maar de lessen zijn ook moeilijk (Ira)

Een leraar die zijn lessen trager geeft verstaan wij beter. (Andy)

Sommige leraars zijn goede mensen en kunnen goed met ons omgaan (Philippe en Frank)

Als leraars en leraressen lief zijn zitten wij graag in de klas. (Heinz)

Wij kunnen het beste leren als leraars vriendelijk zijn voor ons. (Heinz)

Een paar komen niet graag naar school omdat ze niet goed kunnen leren en schrijven ( )

Maar anderen vinden het hier interessant omdat ze er later een beroep willen mee leren (Ingrid)

Dat willen wij worden : machinist of truckchauffeur, kok, bakker, verkoopster, schrijnwerker, meubelmaker, mechanicien, naaister, verpleegster.

Wij zijn niet altijd beleefd, maar sommige leraars durven ook wel wat te veel tegen de kinderen zeggen. (Frank en Ira).

Hiermee probeerde ik het idee van de nieuwjaarsbrief te lanceren. Dit lukte helemaal niet. Ze deden wel mee, omdat ik het vroeg, maar het idee lag ver van hun af. Vooreerst leken ze wel vervreemd van hun eigen uitspraken, nu die netjes gedrukt (uit de context gerukt) op stencil stonden. Bovendien bleek duidelijk, dat zij voor een collectieve actie nog niet rijp waren.

De visie van solidariteit van deze dertienjarigen is, samen in een hoekje staan uithuilen, of hoogstens ondergronds verzetplegen.

Ik heb dan mijn doelstellingen maar verlaten, en het taalgeheel afgesloten met een luisteroefening bij het hoofdstuk "Een deftige meneer", uit "Op je kop in de prullebak"

van Guus Kuijer, die een uitzonderlijke meester ten tonele voert, en een zwakke leerling die "geheimschrift schrijft". Maar half bevredigd, omdat ik had moeten terugkrabbelen. Iets wijzer ook, nu ik uit ervaring geleerd had, dat je kinderen niet verder moet trachten duwen dan ze zelf willen gaan, en dat er van waardenverduidelijking, persoonlijkheidsvorming en andere "attitudinele doelstellingen" op een dergelijke korte tijdspanne niets kan verwacht worden. Ook was ik ook wat dichterbij die kinderen gekomen, die duidelijk behoefte hadden aan een gehoor dat mag luisteren en zijn mening geven, maar niet mag veroordelen.

Marlene GERMIS, Abrahamstraat 6, 9000 Gent.

Ik ben ingedrukt

In de school vindt ik het goed.
ik vind dat de juffrouwen meiden. goed zijn. Maar sommige Meiden kunnen met ons omgaan dat vind ik prettig

In de klas ik eens een probleem meegemaakt
we hadden een ruzie in de klas.
En meneer van franse zij: Mijn Mama heeft een kind gekocht" als je dat niet weet
En meneer van franse zij. Dat mijn mama een ander kind moest kopen.
Want ~~er~~ zij dat mijn Mama haar kindje krasse
beurten had, en ruziegeen. Maar dat vond ik niet
het is van meneer van franse. Dat hij zij dat mijn
Mama een ander kind moest kopen
En daarvan heb ik nog altijd droevig

IK WIL WORDEN VERREGSTER of verheespen

De meester van Frans is een vette verst want hy heeft veel
straf. Meneer van Nederland is prettig
De school is eits. Maar men kunt bij leren maar soms zijn
te vies. als je verkeerd is ~~fun~~ bij ~~sy~~ bed gestopt zijn

Ik wel meubelmaker

